

પ્રસ્તાવના.

સુદા વાંચનાર સદ્મહસ્થો! આપ સાહેબની જાણમાં તો હશે કે હાલ કેટલાક વખતથી હું આપણી આ પ્રાચીન મંત્ર વિધાના શોધમાં છું અને તે સમયથી મને જે જે બાબત જડતી જાય છે તે તે બાબત હું હરેક યુક્તિથી આપ સાહેબોની અમીદારી આગળ રજૂ કરું છું. તેમ આ પુસ્તક પણ તેમાં એક વધારા તરીકે હાલમાં હું બહાર પાડું છું તેને મારા ગુજર ભાઈઓ ઘણી હોંસથી અંગીકાર કરી મને અત્યાનંદ પમાડશે એવી હું આશા રાખું છું.

આ પુસ્તકમાં નીચે પ્રેમાણે પ્રકરણો દાખલ કર્યા છે—

૧ હું વિવિધ પ્રકારના મંત્ર.

૨ જીવં વિધી યુક્ત યંત્ર સંગ્રહ.

૩ જીવં તંત્ર બેઠ ચમત્કાર.

૪ યુ જીવં ગરોની અજાયબીઓ.

૫ મું હાથ ચાલાકીના ગંજીયાના ખેલ.

ઉપર મુજબ અતિશય ઉપયોગી પાંચે તંત્રો આ પુસ્તકમાં દાખલ કરેલાં હોવાથી તે દરેક સંસ્કારને વિશેષ ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે. આ પુ-

સ્તકમાં દર્શાવેલી કેટલીક બાબતોનો મેં પોત અનુ-
 મત કરેલો હોવાથી જે બાબતમાં વાંચનારને સમજણ
 ન પડે તે બાબત મને પત્ર દ્વારાએ પુછવાથી હું
 જણાવીશ; તેમજ તેમાંના કેટલાંક મંત્ર, તંત્ર, તે
 તંત્રનો સામાન મારી પાસે તૈયાર છે તે જોઈએ
 તેા મંગાવવાથી વ્યાજખી કીમતે માફલી આપીશ.
 શુરૂ જ્ઞાન વિના આ વિદ્યા સહેલાઈથી સાધ્ય થઈ
 શકતી નથી; તેથી હાલ તે વિદ્યા અધારામાં પડી છે.
 આર્ય બંધુઓ આગસ તજ તેના શોધમાં ખતથી
 મગ્ની પડે તેા ખેશક તેનું મહત્વ માલમ પડે! અને
 તેના પ્રતાપે મહા સુખની સીમાએ ચડે.

લી. બાષાંતર કર્તા.

માસ્તર નાનાલાલ મગનલાલ

જાદુઈ ખેલ !

પ્રકરણ ૧ હું.

વિધિ યુક્ત મંત્ર સંગ્રહ

(૧) સોગ યક્ષિણી પ્રયોગ મંત્ર (અક્ષર ૧૬)

મંત્ર—ઓમ્ નમો આગચ્છા આગચ્છા સુરસુંદરી
સ્વાહા ॥

વિધિ—સ્વચ્છ જળથી સ્નાન કરીને પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરી વડની નીચે બેસીને આ મંત્ર સાઠ હજાર વાર જપવા દસાસેન હવન પંચઆધ કરવો, પુરસ્ચરણ હોય ત્યારે બ્રહ્મચર્યવૃત્ત ધારણ કરીને જમીન ઉપર સપન કરવું, તેથી દેવતા સિદ્ધ થાય, નીત્યે સોનાનો ટોટા લાવી આપે; પાતાલનું અમૃત અને વસ્ત્ર જે માગે તે હાજર કરે.

(૨) પીશાચ યક્ષિણી મંત્ર (સદાક્ષરી)

મંત્ર—ઓમ્ હ્રીં શ્રીં હ્રીં નમઃ ॥

વિધિ—પીંપળાના ઝાડ નીચે બેસી આ મંત્રનો

આવીસ હજાર વેળા જપ કરવો. ધી સિદ્ધ નૈવેદ્ય તેનો આહાર કરવો. દસાસેન હવન પંચઆધ ખીર એવું કર્યાથી દેવતા પ્રસન્ન થાય. ભૂત, પીશાચ, પ્રેત દેવતા, રાક્ષસ, વીગેરે શેવા કરે અને તેમને જ્યાં મોકલે ત્યાં જાય.

(૩) મસાણુ યક્ષિણી મંત્ર (નવાક્ષરી.)

મંત્ર—ઓમ્ હ્રીં ભગવતીભ્યો નમઃ ॥

વિધિ—આ મંત્રનો મસાણુમાં બેસી નગ્ન મુક્ત કેસે જપ પચાસ હજાર વખત કરવો દેવતા સીદ્ધ થાય. ફળ તથા પુષ્પ લાવી આપે.

(૪) વસ્ય યક્ષિણી મંત્ર (દશાક્ષરી.)

મંત્ર—ઓમ્ દ્વારદેવતાયાં હ્રીં સ્વાહા ॥

વિધિ—જપ છવીશ હજાર ફેરી નદી કીનારે બેસીને કરવો. દસાસેન હવન ગુગ ધી દાલી ખી-જેથી કરવાથી દેવતા પ્રસન્ન થાય. તે હવનની ભસ્મ (રાખ) જે સ્ત્રીપુરુષ ઉપર નાંખીએ તે તલકાળ વશ થાય.

(૫) બંધી મોક્ષણી મંત્ર. (એકાદશ અક્ષર.)

મંત્ર—ઓમ્ નમો હટેલ કુમારી સ્વાહા ॥

વિધિ—જે માણસ બંદીખાનામાં પડ્યો હોય

તે બે હજાર વખત આ મંત્ર જપ કરે તો સાત દહાડામાં તેનો છુટકો થાય. છુટકો થયા બાદ દસાસન હવન કરવો. ખીર ધી કુમારીને પંચલક્ષ કરાવી ભોજન કરવું.

(૬) અદ્રશ્ય યક્ષિણી મંત્ર.

મંત્ર—ઓમ્ કનકવતી કરવીરિ કે સ્વાહા ॥

વિધિ—કૃષ્ણ પક્ષમાં અષ્ટમીના નજીક અમાવાસ્યા પર્યંત જપ ત્રણ હજાર વેળા કરવો. લીંબડના ઝાડની છાયા નીચે જપ તથા દસાસેન હવન કરવો. તે હવનની રક્ષાનું ટીલક કરવાથી અદ્રશ્ય થાય અને ટીલક ઘોષ નાંખવાથી પ્રથમ જોવો દેખાય.

(૭) ગણપતી યક્ષિણી મંત્ર.

મંત્ર—ઓમ્ ગ્રાં ગ્રીં ગ્રં ગણપતયે સ્વાહા ॥

વિધિ—આ મંત્ર એક લાખ વખત જપી બ્રહ્મ-અર્થ વૃત ધારણ કરવું, જમીન ઉપર સુધ રહેવું દસાસેન હવન પંચઆઘ ધીનું કરાવેથી સીદ્ધી હોય ઇચ્છીત ફળ પ્રાપ્ત થાય.

(૮) સિદ્ધ મહાયક્ષિણી મંત્ર. (અષ્ટાક્ષરી)

મંત્ર—ઓમ્ હ્રીં પદ્માવતી સ્વાહા ॥

विधि—आ मंत्रतो जे लाभ वप्पत जप करवा तेथी मंत्र सिद्ध थाय अने छिद्रपद पासी तथा सर्वे प्रकारे सुख थाय.

(८) विद्या सिद्ध यक्षिणी मंत्र. (नवाक्षरी)

मंत्र—ओम् ह्रीं वेदमातेभ्योनम ॥

विधि—सवा लाभ वप्पत जप करवा, दसासेन हवन, पीर पंचआचे करवाथी मंत्र सीद्ध थाय.

(१०) सर्वेपिधीपयोगी यक्षिणी मंत्र (मंत्राक्षर सतावीश.)

मंत्र—ओम् ह्री सर्व ते सर्वश्री ह्रीं सर्वौषधी

प्राणहितं निर ते नमोनमः स्वाहा ॥

विधि—आ मंत्र लक्षतां जे जे औषधी लक्षणे ते सिद्धि होय.

(११) सर्व कार्य सिद्धी मंत्र (मंत्राक्षरे ३७)

मंत्र—नमो सिद्धिदिदायकाय सर्व काया-
णी सर्व विघ्न प्रसमनाय सर्व राज्य वस्य
करणाय श्री ओम् स्वाहा ॥

विधि—अकसोने आठ वप्पत जप करवा अने गाभ जती वप्पतेज जमवाथी सर्व विघ्न दूर थाय.

અને જે કામ મનમાં ચીંતવ્યું હોય તે પણ શુભ થાય અને સર્વે પ્રકારે સુખાનંદ મળે.

(૧૨) ભોગ યક્ષિણી મંત્ર (મંત્રાક્ષરે ૧૩)

મંત્ર—ઓમ્ શ્રીં જંમ માત્રુકે પદ્મવિદ્યે સ્વાહા ॥

વિધિ—જપ પચીસ હજાર વખત, દસાસન હવન કરાવે. ધી પંચખાધ કરાવે તો દેવતા સિદ્ધ થાય. અને અન્ન, વસ્ત્ર, ફળ, ફુલ જે જોઈએ તેટલું તત્કાળ લાવી આપે.

(૧૩) સિદ્ધિ યક્ષિણી મંત્ર (અગીઆર અક્ષરી)

મંત્ર—ઓમ્ નાનાવર્ણ પદ્મમાવતી સ્વાહા ॥

વિધિ—વાવ્યમાં કળસ મુકી એક લાખ વખત જપ કરવો, દસાસન હવન કરવું, ધી, ગોળ, સેવ-
તીનાં ફુલ લાવી કરવાથી મંત્ર-સીદ્ધ થાય.

(૧૪) જળા યક્ષિણી મંત્ર.

મંત્ર—ઓમ્ નાનાવર્ણા ન દલબ્ધઃ સ્વાહા ॥

વિધિ—હોડીમાં ખેસી બાર હજાર વખત જપ કરવાથી પાણીમાં બુડે (ડુબે) નહીં, તથા મગર મચ્છલા નો ભય થાય નહીં.

(१५) ऐ८३ मंत्र.

मंत्र-ओम् ऐं ह्रीं श्री स्वाहा ॥

विधि-अष्टोत्तेरं ह्यन्तः पञ्चतन्त्रं करावी दसा-
सनं हवनं करावे जेना नामे करावे ते वश थाय.

(१६) श्री पुरुष श्रुद्धि प्रयोग मंत्र.

ओम् हती प्रियाय पद्मावती स्वाहा ॥

विधि-नित्य १०८ जप कराववा. ऐम ज्यारे ला-
म जप थाय त्तारे दसासन हवन करावी प्रत्येक जप
१०८, द्विसे ५० प्राप्त थाय.

(१७) शत्रु विध्वंसिनी मंत्र.

अस्य श्री शत्रु विध्वंसिनी मंत्रस्य ज्वल
त्यावक ऋषीः

अनुष्टुप छंदः

अग्नीदेवता शत्रुविध्वंसिनी देवता तम शत्रु
विध्वंसनार्थे जपे वि नियोगः ॥ शत्रु विध्वंसिनी
हौद्री त्रिशिरा रत्नालोचनी अग्निज्वाला रौद्र-
घोरवृष्टी तपस्वीनी ॥ १ ॥ दिगंबरी

મુક્ત કેશીરક્તયાની વડોદરી ઇ તૈ સત્રે કૃતે
 ઘોરે શીઘ્રમુચ્ચારને દ્વીશે ॥ ૨ ॥ इदंस्तप जपे
 न्नित्यं विजयं शत्रु नाशनं ॥ सहस्रंच दशं कु-
 र्यात् कार्यं सिद्धिर्न संशयः ॥ १ ॥

(૧૮) વીંછી પકડવાનો મંત્ર.

ઘટકર પાયા મૂછકર બાળ ડંઘ મારેતો
 રવ્યાજ મોહી દિન ચિસ્તી કીજે ॥

વીધી—આ મંત્ર ધૃણુપક્ષમાં અમાસમાં આવે
 તો જપ કરવો અને મોટા લીંબુની ડાળી સવારના
 પહોરમાં કોઠને પણ જોયા તથા જોયા વગર મુઝે
 મહોડે જઈ આપણી સામેડી ન રહેવા દેતા લાવ-
 વી. બાદ તે મુળીના અંગુષ્ઠ પર્વે ગણુપતી કરીને
 રક્તચંદને ચર્ચવું. પછી એક આસને મુકી જપ
 કરવો. નીલ સતાવન ફેરી જપ કરી નૈવેદ્ય કરી
 જમવું તેમાંથી બીજા કોઠને આપવું નહીં ને પુ-
 જામાં જોખા, પુષ્પથી પુજા કરવી પછી ભોજન
 કર્યા બાદ રાત્રીએ એકાંતે જપ કરવો અમાસ વીત્યા
 પછી ગણુપતીને પાઘડીમાં મુકવા. જપ ૧૦૮ કરવા

सर्वे जन वश्य थाय. बीजा उपर मुझीने जप १०८
वार करे तो बेरीना नाश थाय.

(१८) उच्छिष्ट गजपती मंत्र.

ओम्हस्ती मुखायलंबोदरायउच्छिष्टायमहात्मने ॥
क्रांक्रां-हां-हींघेघेउच्छिष्टायस्वाहा॥दधीघ्नस्वाहा॥

(२०) शंभुनी उंभुनी साधन मंत्र.

ओम् नमो आदेश गुरुकुं ॥ प्रथमनारासिंहदेव ॥
पश्चात देवीकी शक्ती ॥ आभीया पारश्व भ्राता॥
श्री राम लक्ष्मण शाकीणी मार डाकीणी मार
मार हनुमंत वीर ॥ गुरु शक्ति मेरी भक्ति स्फुरो
मंत्व इश्वरी वाचा ॥

वीधी—आ मंत्र अगण उपर लपनीने भेडाडे
करवे। ते ओकसेने आठ वार जपवे। तेथी अकष्टी
साकष्टी जपां हशे त्यांथी जहदी आवशे.

(२१) शाकष्टी डाकष्टी आकर्षण मंत्र.

ओम् नमो मह एोषोदी येगना थाय ॥
शाकीनी कल वृक्षाय ॥

અષ્ટ યોગિની સંઘી સકલ દંડન સાધય ॥

બંધવ બંધવ માર માર ચુરય ચુરય ॥

ઓમ્ હાં -હીં -હો લોહમ યફટ સ્વાહા ॥

વિધિ-ગુગળનો કકડો લઈ આ મંત્ર ૧૦૮ વાર જાપે ત્યાં સુધી ધુપ દેવો તેમાં ગુગળનો કાંકરો રહે-
વા દેવા પછી કહાડી લઈ જેવો ડાકણીના માથામાં
મારવાથી વાગશે કે તરત ડાકણી આવશે. વસ્ત્ર લઈ
તેના ઉપર મંત્રીએ તો આપણા ધરમાંથી ડાકણી શા-
કણીએનાં માંથા મુગાઈ (ખોડાં થઈ) જાય.

(૨૨) ચોર પકડવાનો મંત્ર.

**ઓમ્ -હીં ચક્રેશ્વરી ચક્રધારિણી ચક્રવર્ગન
કરોતિ આમય ચારે ગ્રહણ સ્વાહા ॥**

વિધિ-શક પડતા માણસોને આ મંત્રથી એકવી-
સ વખત ચોખ્ખા મંત્રીને ખવરાવવા બાદ થુંકાવવાથી
જેના મોંમાંથી લોહી પડે તેજ માણસને ચોર જાણવો.

(૨૩) મંત્ર બીજો.

પુનઃ ઇંદ્રાગ્નિ વંધ વંધ સ્વાહા ॥

વિધિ-તાડ પત્ર ઉપર અગર ભોજપત્ર ઉપર અ-

थवा कागण उपर लप्पी आ मंत्र १०८ वारधी मंत्र
त्री बेसना मांभलुथी चोपडीने तेने पाले तो न
चोर दशे तेनुं नाम पणशे नही.

(२४) शाकली पुम पाडती नासी जय.

मंत्र—ओम् ब्रह्मरकुं दिनी स्वाहा ॥

विधि—छटना उपर ओक्वीस वार लप्पी ते छटने सु-
क्वीने सांभेलाथी कुटवी ओटवे शाकली पुम पाडीने
नासी जसे.

(२५) तावनो दोरो मंत्रवानो मंत्र.

भजरिवजकुमार ॥ वजरे बांधू दशे द्वार ॥

जो वजरी मांथे घाले घात ॥ हांके इनमंत

मारे विसा हरमत मारे बीरः ॥ त्रने पै काला ॥

त्रणेदाडिया ॥ त्रणेतरिया ॥ तावज आवेतो राजा ॥

बीरकी पिडकाचा शब्द साचा आण गोरपारवती

की आण पुरो मंत्र इश्वरी वाचा ॥

वीधी—कुंवारी कन्यातुं कांतेलुं सुतर होय ते-
नो दोरो करीने वीस गांडो पाणवी पळी तेने उद-
ने शुभणतो धुप करीने ते दोराने ओक्वीस वेणा

મંત્રીને જમણા હાથે બાંધવો તેથી તાવ જાય.

(૨૬) મનવાંચ્છીત સીદ્ધીનો મંત્ર.

ઓમ્ નમો શ્રી સૂર્યાય સહસ્ર કિરણાય ॥

સિદ્ધિ સિદ્ધિ કરાય મનવાંચ્છાંત પુરયં ॥

કષ્ટ ચૂરયં ચૂરયં ॥ ઓમ્ -હ્રીં શ્રી સૂર્યાય નમઃ ॥

વીધી—દરરોજ પ્રાતઃકાળે ઉડી આ મંત્ર ૧૦૮ વાર જપવાથી મનવાંચ્છીત ફળ પ્રાપ્ત થાય.

(૨૭) સર્વ સીદ્ધી મંત્ર.

ઓમ્ નમો ભગવતી પદમાવતીઃ વૃષવાદિની ॥

સર્વ જન સોમણી ઓમ કીં -હ્રીં -હં સ્વાહા ॥

વીધી—હરેક કામ કરતી વેળા એકવીસ વાર આ મંત્ર જપવો તેથી કાર્ય સીદ્ધ થાય. તમેજ દર રોજ પ્રાતઃકાળમાં દાતણ કરી મુખ ધોવું પછી આ મંત્ર વેળા જપી આચમન કરવું, અને પદમાવતીની શેવા કરવી તેથી ભાગ્યોદય થાય, શત્રુ નીર્બળ બને, લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય, અને સર્વ આપણા વશ થાય.

એક

(૨૮) સખની નવ્યાવવાનો મંત્ર.

ઓમ્ નમો હનુમતં વીર લંકાથી આયો

વાવન મળકી શીલા લાશે ॥ ચિલહો દન-
મંત વીર ॥ રાજા સ્વીલ પ્રજા સ્વીલ ઢાંકની
સ્વલઃ બાલ ભૂત પ્રેત મસાને ચઢો ચવાટે હાટે
વાટે રૂં સે વૃક્ષે ચિલહો હળમંત વીર ન ચિલે
તો શ્રી રામ ચંદ્રકી આજ્ઞા ફિરે ॥

વીધી—હનુમાન સામે ઉભા રહી એકવીસ દહા-
ડા સુધી ૧૦૮વાર ઉપરના મંત્રનો જપ કરી ધુપ
દીવો નૈવેદ્ય વીગેરે ધરવો એટલે તે મંત્ર સીદ્ધ થશે
અને જ્યારે કોઈના દીલમાં શંખની બેલાવવી કે
ખેલાવવી હોય ત્યારે ચોખ્ખાના દાણાને એકવીસ વ-
ખત મંત્રીને તેના ઉપર નાંખવાથી તરત તે બોલશે
અને ખેલ કરશે.

(રદ) સાપ નસાડનાર મંત્ર.

ઓમ્ અંઠી અમાર લટિ સ્વાહા ॥

વીધી—આ મંત્રનો નીલ જપ કરે તો ધરમાંથી
સાપ જતા રહે અને કોઈ પ્રકારનો ભય રહે નહીં.

શ્રી ધૃતિ મંત્ર પદ્ધતિ સમાપ્ત.

પ્રકરણ ૨ જી.

તંત્ર ચમત્કાર.

માટીનાં ચીત્રને રણવવાનો ઉપાય. (૧)

જ્યારે કોઈ સ્ત્રી સુવાવડી થાય ત્યારે બચ્ચાના શરીર ઉપરની ઓળ સુકવીને પાતી રીતે રાખવી. આઠ જ્યાં ચીત્રો ગોઠવ્યાં હોય ત્યાં ચીત્રશાળા હોય ત્યાં તે ચીત્રો આગળ તે સુકાવેલી ઓળનો થોડો ભુકો દેવતા ઉપર નાંખી ધુપ કરવાથી માટીનાં બધાં ચીત્રો રડવા લાગશે. અને પ્રાણ ચીત્રોને ગુગળનો ધુપ કર્યાથી રડતાં બંધ થઈ જશે.

ચીત્ર ઉરાડવાનો ઉપાય. (૨)

ઘેટીના પેશાબમાં અરીસા, કદા, અને ઉંટના મોહોડે આવેલું શીણ એટલી ચીત્રો એકઠી કરી લે. ચેલીના તળીયે ઘસી હાથ સુકાયા દેવા. અને જ્યારે હાથ સુકાય ત્યારે ચીત્રના ઉપર તે હાથ ફેરવવાથી ચીત્રો દેખાતાં બંધ થશે. અને જો પાછો તમે અ-

વળો હાથ ફેરવશે તો પાછાં તે ચાત્રો પેહેલાની માફક દેખાશે.

વગર અહળુ અહળુ દેખાય. (૩)

મેરના મ્હોમાંથી પહેલું પીત આરશીને લગાવું અને તાડકામાં ઉભા રહી તેમાં સુર્ય જોવો એટલે અહળુ થયેલું દેખાશે.

અદ્રસ્ય વિધિ. (૪)

પારો, સોમલ, દીવેલીયો, અને નાગનું માંસ, એકલી વરતુઓ એકઠી કરી પાણીમાં વાટી હાથે આપડવાથી તે હાથમાં લીધેલી વસ્તું ક્રાઈથી દેખાશે નહીં.

મટોડી ખાતાં મીડી લાગે (૫)

ચનોખડીઓનાં વેલાનાં પાદડાં ચાવીને પછી માટી ખાધી હોય તો માટી સાકર જેવી મીડી લાગે.

દીવસે તારા દેખાય. (૬)

ધાળા રંગની ચનોખડીનાં પાંદડાનો રસ કહાડી તેમાં સુતર પલાળી તેની દીવેટ કરી તેનો દીવો કરી સળગાવી તેના ઉપરથી મેસ (કાજળ) ઉતારી લેઈ તે કાજળ આંખમાં આંજવાથી દીવસે તારા દેખાશે.

માણસ અગ્નિ જેવો દેખાય. (૭)

સીંદુર, ગંધર, હડતાળ, અને મનશીલ એ સ-
રખા વજને લઈ વાટી તેનો લુગડા ઉપર લેપ કરવો
ખભે તે લૂગડું ઓઢી રાત્રે અંધારામાં ચાલવાથી તે
માણસ અગ્નિ દેવ જેવો દેખાશે.

વરસાદમાં કપડું ભીંજાય નહીં. (૮)

રાજ અને સમુદ્ર ફેણ ભેગાં કરી ઘોળા આક-
ડના પુલના રસમાં નાંખી તેમાં કપડું પલાળી મુ-
કવું તે કપડું વરસાદમાં ઓઢીને એસીએ તો
પણ પલળે નહીં.

નજર ખંધી પ્રયોગ (૯)

વાસ કપુર, પીંપર, ગુગળ, તે ત્રણેને વાટી દો-
લના ખંને બાળુએ ચોપડવું તે દોલ ગળામાં ભ-
રાવી વગાડવાથી દોલનો અવાજ સંભળાશે પણ
વગાડનાર આદમી દેખાશે નહીં.

માણસને અદ્રસ્ય કરવાની રીત. (૧૦)

સુળી દીધેલા માણસના માંથાની ખોપરી લાવી
તેમાં માટી ઘાલીને જવ રોપવા અને તે ખોપરી
એતરમાં દાટવી. તેના ઉપર ઘેટીનું દુધ છાંટતાં જવું.

પછી જ્યારે તે ઉગીને દાંણા આવે ત્યારે તેમાંથી ૧૦૮ દાણા જવના લઈ તેની માળા કરવી અને તે માળા જેના માથા ઉપર મુકશે તે માણસ દેખાતો બંધ થશે.

(૧૨) દહાડે નક્ષત્ર દેખાય.

સફેદ ખખ્ખતર લાવીને સુકવી ને સફેદ સુરમો અગસ્ત્યાના રસમાં ત્રણ ફૂટ દઈ સુકવી તેનું ચુરણ કરી અંજન કરે તો દહાડે નક્ષત્ર દેખાય.

(૧૩) રાક્ષસી ભુખ.

બેહેડાના નડતું પાંદડું શનીવારે તોડી લાવી તેને ડાખા પગ નીચે મુકી જે વખતે બેશે તે માણસ અનાજ ખાત પણ હઠે નહીં. પછી જ્યારે પગ નીચેથી પાંદડું નક્કી નાંખીને સ્નાન કરે તો પાછો રોજ ખાય તેમજ ખાધાથી પેટ ભરાય.

(૧૪) અદ્રશ્ય થાય.

કેક પક્ષીનાં આંખનું ચુરણ કરી તેનું અંજન કરે તે અદ્રશ્ય થાય તેને દેવ લોકો પણ દેખી શકે નહીં.

(૧૫) દીવાળી જોત કેસર સરખી દેખાય.

હળદર ને હટણખાર તે જણસોને દીવેઠમાં નાં-

ખીને તે દીવેટ સળગાવે તો તે કેસર જેવી માલમ પડે.

(૧૬) ધણે દૂરનો અવાજ સાંભળાય.

ગંધાડાની વીણા, મલકાગોણી, પીંપળી, લીંબડાની છાલ, એ ચાર જણસો સરખા ભાગે લઇ તેના જેટલો પારો લઇને તાંબાના લોટામાં મુકીને ઉપરની ચારે જણસોનું મીશ્રણ કરી તે લોટાને પાતાલ ચંત્રમાં મુકીને અંક કઢાડવો. તે અરગના ચાર ચાર ટીંપા કાનમાં નાંખવાથી દૂરનો અવાજ પણ સાંભળી શકાય.

(૧૭) મુવેલો દેડકો બોલે.

દીવાળીને દહાડે મરેલો દેડકો લાવવો તેમાં પારો ને લીંબડાનો રસ ભરીને નદી કીનારે એક મહીનો જમીનમાં ઘાલી મુકવો પછી તેને જમીનમાંથી કહાડી લાવી હાથમાં મુકવો તો તે આપોઆપ શબ્દ કરવા માંડશે.

(૧૮) પીશાચ સીદ્ધી દર્શન.

વડવાગોળ પકડી લાવવી અને તેને પારો પાવો તે પાતી વખતે જે પારો બહાર પડે તે લઇને તે.

ના જરાબર સીસું મેળવી તે બંનેનું કાળજી પાડી તે ડાબીમાં ભરી રાખવું અને તેનું અંગન કરવાથી ભૂતપ્રેત પીશાય દ્રષ્ટી પડતાંજ વશ થાય તે કહ્યા મુજબ કામ કરે તથા બીજન વર્તમાન પણ માલમ પડે.

૧૯ ભૂત બોલે.

પોસ વહી તેરસે વીશાળા નક્ષત્ર હોય તે દહાડે મધ્યરાત્રીએ પારોસા પીંપળાને આમંત્રણ કરવું પછી બીજે દહાડે મધ્યરાત્રીએ સ્નાન કરી શુદ્ધ થઈ કોઈની સંગાથે બોલ્યાચાલ્યા વગર ખેંસા પીંપળા પાસે જઈ તેને ધ્રુપ દીવો નૈવેદ્ય ધરાવી પુજન કરી તેનું મૂળ કહાડી લાવી પવિત્ર જગ્યાએ મુકી જેના અંગમાં ભૂત હોય તેને તે મુજબ ધસીને અંગન કરવાથી તરત ભૂત બોલવા લાગશે તેને બં દોષસ્ત કરી દૂર કહાડવું.

(૨૦) ધર જળમય દેખાય.

માસા અને દેડકાની ચરખી સરખે વજને લઈ તેને અગ્ની ઉપર તપાવી તેમાં કપાસની દીવેટ બીજવી તે દીવેટ સળગાવવાથી ધર જળમય દેખાય.

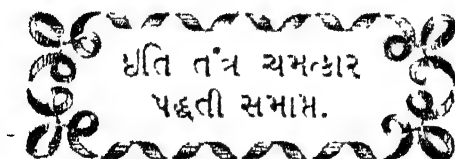
(૨૧) અગ્ની લક્ષણ.

અક્ષલગરો અને નવસાગર તેને ઘણી વાર મોંમાં ચાવી થુંકી નાંખવું પછી અંગારો મોંમાં મુકે પણ તે દાઝે નહીં. આ પ્રયોગ ચાલાકીથી કરવા માલવારા વીના કરવાથી નુકશાન થાય છે.

૨૨ પરદેશ જવાથી થાક ન લાગે.

વડવાંગાળની ચાંચને પગ લાવી તેને આળીને કાસ્ત કરી તે ભસ્મ બેલકળના ચુર્ણમાં સરખા વડને મેળવી પરદેશ જતી વખતે પગના તળીયામાં લેપ કરી નીચેનો મંત્ર ૧૦૮ વાર જપવાથી તે માણસને થાક લાગે નહીં.

ઓમ્ નમો મહા પરવી અમૃત કુમ કુમ
સ્વાહા કરાવો સ્વધા મારી સિંહસ્ત મહા
ચરની જલ કપાલ મલત પરીરે આગચ્છા
આગચ્છા ભગવત આસન. ॥ ઇતિયંત્ર ॥ ૧ ॥

પ્રકરણ ૩ જી.

યંત્ર સંગ્રહ.

સ્ત્રીને પ્રસૂત યંત્ર. (૧)

૨૧૬૨૭૨૭				
૬	૩	૧૫	૧૩	૧૨
૫	૧૦	૮	૧	
૪	૫	૧૧	૧૮	

આ યંત્ર સ્ત્રીને પ્રસવ થાનો ન હોય ત્યારે લાકડાનું ચોકડું કરી તેના ઉપર કોયલાથી લખી ખાટલા અથવા બાજનેઠ નીચે મુકવો અને પ્રસવ થયા પછી તે કઢાડી લઈ યંત્ર તોડી નાખવો.

કાર્ય સીદ્ધી યંત્ર. (૨)

૬૧૩(૭)	૨૧૩ ૭૧
૧૪)૮૨	૭૨૩૭૪

૩૪૧૮૮	૨૭૩૭
૮૧૪૮૨	૭.....

આ યંત્ર ભોજ પત્ર ઉપર લખી રાખવાથી સર્વે કામ સીદ્ધ થશે. ભૂત પ્રેત તથા રોગ દૂર થશે. ગુરુ સીદ્ધી થશે.

બાળ ભય કારક યંત્ર (૩)

શ્રી દેવદત્ત

૧	૨	૩
૪	૫	૬
શ્રી	દ	ત્ત

આ યંત્ર કુમારી કન્યાના ગળામાં બાંધવાથી ભૂ-ત પ્રેત ખલીશ સર્વે જાય દીવસ દોઢમાં ખાત્રી થશે

વાંઝીયાપણું દૂર કરવાનો યંત્ર. (૪)

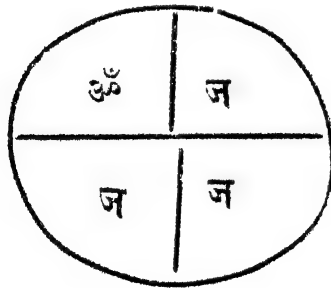
આ યંત્ર બોજીપત્ર ઉપર અટગંધથી લખી તેને તાવીતમાં ધાત્રવો. સાત પુણીનું સુતર કુંવારી કન્યા પાસે કંતાવનું પછી ડાબા કાનથી પગના ડાબા અંગુઠા મુઠી લાંગો તાર લાઇને તેનો દોરો વણવો. ને તે દોરાવતી તાવીતમાં બાંધવું તેથી વાંઝણીને સંતાન થાય. શનીવારે ધીનો દીવો કરવો. ને એક વખત ખાનું રવીવારે પુરખે એક વખત ખાવું.

હૈતુ સિદ્ધ યંત્ર. (૫)

૨૪	૩૧	૨	૧૭
૬	૩	૨૮	૨૭
૩૦	૨૬	૮	૧
૪	૯	૨૬	૨૨

આ યંત્ર ભોજ પત્ર ઉપર લખી આસન નીચે મુકવાથી ધારેલું કામ સીદ્ધ થાય.

આદાશીશીનો યંત્ર (૬)

આ યંત્ર ભોજપત્ર ઉપર લખી કાંતે આંધવાથી આદાશીશી ઉતરી જાય.

ધધો રોજગાર વધારનાર યંત્ર (૭)

૩૦૦૦	લક્ષ્મી ૩૦૩૦ ઐ “લક્ષ્મી.”	૬૭
શ્રાચંદ્રગનુરુ		ઈપી નાસ
૦) ઐગણેશેદેતા વનદેવતા		૫૬

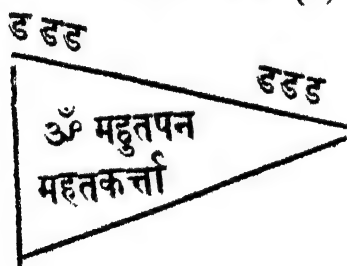
આ યંત્ર શનીવારે અથવા સ્વીવારે પેહેલે પા-
હારે કાગળ ઉપર લખી તેને ધુપ દેવો અને દૂધનો
નૈવેદ્ય દેખાડીને દુકાનની ગાદીમાં ધાલવો તે ઉપર
બેસવાથી દુકાને ધરાકી સારી થાયને વેહેપાર વધે.

અહુ રક્ષક યંત્ર (૮)

	દેવદત્ત.	

આ યંત્ર ચંદનથી કાગળ ઉપર લખી ગળામાં બાંધવાથી જે જે ગ્રહની પીડા થતી હશે તે પીડા દૂર થશે અને શરીરનું રક્ષણ થશે. આ યંત્ર શનીવારે કરીને રવીવારે બાંધવો.

તાવનો યંત્ર (૯)

આ યંત્ર પીંપળાના પાંદડા ઉપર લખી અગર-બત્તીનો ધુપ દહ જેને તાવ આવતો હોય તેને દેખાડી તેના ઓશીકા નીચે મુક્યાથી તાવ જાય. તાવ ઉતરી પછી અતીતને રોટલા જમાડ્યા.

ૐ ધૃતિ મંત્ર પદ્ધતિ સમાપ્ત. ૐ

પ્રકરણ ૪ થું.

“ જાદુગરો ” ની જાણવા જોગ
બાબતો.

પ્રોફેસર એચ, ફેલર, જે પોતે એક વિદ્વાન હા-
થ આતાકીના ખેલો કરનાર છે તે કહે છે કે “હું પં-
દર વર્ષ સુધી હીંદુસ્તાન અને પુર્વ તરફના ભાગમાં
રહ્યો તે અરસામાં હીંદુસ્તાનના ઉચ્ચ વર્ગના ફકીરો-
જોગીયો અથવા જાદુગરો જેઓએ પોતાના કામોલ
અપ્પરા અમારી નજર આગળ કર્યાછે તેવા અપ્પરા-
ઓ અમારામાં સર્વથી શ્રેષ્ઠ વર્ગનો કોઇ પણ જાણ-
તો નહીં હોય. તે નીચે પ્રમાણે સાખીતીથી દાખલા
પતાવેછે:—

કલકત્તાનો મી. ઈંગલીનતન નામનો જાદુગર
પોતે હવામાં ઉચે ઉભો રહ્યો એટલુંજ નહીં પણ
મને પણ સાથે ઉચકાવાની અને એક ખુરશી ઉપર
અને ત્યાર પછી એક ટેબલ ઉપર કુદવાની ફરજ પા-

દી, બધા જ્યારે મારો જમણો હાથ તેણે પકડ્યો ત્યારે મારું આખું શરીર થોડો વખત સુધી ઘણુંજ હલકું થયેલું મને માલમ પડ્યું ! આ મેં પહેલી અગ્નિયખી વેંધ.

ખીજ જે નહીં માનવામાં આવે તેવી અગ્નિય-ખીનો દેખાવ મેં વેંચ્યો તે કલકતાના મેદાનમાં ઇ.સ. ૧૮૭૫ અને ૭૬ના શીયાળાના વખતમાં નામદાર પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સે પણ મારા સાથે વેંચ્યો હતો, અને તે દેખાવ વેંચાને હજારો નાના મોટા માણસો મળ્યાં હતાં. આ જાદુગરે પહેલ વહેલાં ત્રણ તરવારોની મુઠ જમીનમાં છ ઈંચ અંદર દાટી, અને પછી પોતાના એક સોબતીને દેખાતી રીતે કહણ અને જીવ વગરનો કરી નાંખ્યો-ત્યાર બાદ એક ત્રીજા સાથીની મદદથી આ મરણ પામેલાને તરવારોની આગ્નિ-ઉપર સુવાડ્યો. એક આગ્નિ ઉપર ગરદન, ખીજ અણી ઉપર પાંસળી, અને ત્રીજા અણી ઉપર પેટનો ભાગ મુક્યો હતો તથા પગોને કાંધપણ ટેકાના આધાર વગર છુટા રહેવા દીધા હતા. આ પછી તે જાદુગરે એક મુઠની ખીજ મુઠની અને ત્રીજા મુઠની આસપાસની મટોડી એક પછી એક ખોદી કાઢા-

દી અને તલવારો પણ જમીન અંદરથી બાહાર ક-
હાડી અને તે પ્રમાણે તે મરણ પામેલો માણસ ધ્યા-
ને દીવસે હજારો તમારા ગીરોની નજર આગળ જ-
મીનથી બે શીટ હવામાં અદ્ધર રહ્યા ! થેડો વખત
આ માફક રાખ્યા પછી તેને જમીન ઉપર મેલ્યો.
અને થોડાક તેની આસપાસ ફેરા બાંધને તેને પા-
છો સજીવન કર્યો.

ત્રીજો એક જાદુગરનો તમાસો એટલોજ જોવા
જોગ હતો. તેને એક જુવાન માણસના માંથાની
આસપાસ એક ઘાસનો ઝુમખો ફેરવ્યો, અને ફેપ
પ્રતી રીતે તે બેબાન થઈ જમીનપરથી ત્રણ ફીટ
ઉંચે હવામાં અદ્ધર ચઢ્યો, અને જેમ પેલો જાદુ-
ગર બળતું ઘાસ પોતાના હાથથી હળવે અને જ-
લ્દી ફેરવતો તેમ હવામાં અદ્ધર ઉભેલા તે જવાન
ફરતો રહ્યો. બીજા કેટલાક જાદુગરો પ્રોફેસર એચ,
ફેલરે જોયા તેની નજર આગળ નંકળના દાદરાપર
જાણે ચઢી જતા હોય તેમ જાણતા અદ્ધર સો શી-
ટની ઉંચાઈએ ચઢી જતા. જાદુગરોની સ્ત્રીનો તે દા-
ખલો આપે છે કે એક પાતુની પગનાં હવા નહીં
જઈ શકે એવી રીતે તેને બંધ કરીને છતાં બચારે

વીસ દહાડા પછી તે પેટી ખોલવામાં આવી ત્યારે તે જીવતી હાલતમાં મળી આવ્યો !

પ્રેસિડેન્ટ કેલરે ડૉક્ટર કાર્ડની અજમાયશ વીધે દહે હે કે—‘ જાદુ ’ થી તેણે એક સખસને અર-ધો ફલાક સુધી ખેંચાન કરી નાંખ્યો, અને તેની આંખ, મોઢું, કાન અને નાક એક કાંઠા લાલ પદાર્થથી બધ કરી નાંખ્યું. અને ત્યાર પછી તે મરણ પામ્યો એમ લોકોની ખાત્રી કરવાની સઘળી સાધારણ કોશીસો થઈ, અને છેલ્લી અજમાયશ તરીકે તેના હાથની હથેલી ઉપર એક ઘણોજ તપી ગયેલો આતસ (દેવતાનો અંગારો) મુક્યો, કે જે થી તેની હથેલીનું સઘળું માંસ બળી ગયું, અને તે છતાં તેને કાંઈ લાગ્યું પણ નહીં ! આ સઘળી અજમાયશો થયા પછી તે જોગી તેની આસપાસ ફરે અને સઘળાઓની અજાયબી વચ્ચે તે મરણ પામેલા સખસને ખાંચે તેની અસલી હાલતમાં લાવ્યો. આ અજમાયશો જે પેહેલી નજરે માનવા જોમ પણ લાગતા નથી તે ખરા તરીકે નજરે જોયા બાદ તો હુમી લોકો નજરમાંથી ‘ જાદુ ’ ની હસ્તી ઘણા ક્ષી-ત્વાસથી ખરી માને તેમાં નવાઈ શી ?

પ્રકરણ પ મું.

ગંજીશનો ખેલ.

એક પાનું પસંદ કરીને પાછું તેને મૂકી દેવું,
પછી પાનાને ખૂબ ચીપી નાંખીને તેજ
પાનાને જટ કાઢી આપવું તે વિષે

એક માણસને ખોલાવો અને તેની આગળ પા-
નાને ફેલાવીને તેમાંથી તેને એક ખેંચવાનું કહેા જો
તમે લાંબુ પાનું વાપરોતો તમારે તેની પાસે લાંબુ
પાનું ખેંચાવવું; અને જો બીર્યુટ પાના વાપરોતો ગ-
મે તે પાનું ખેંચાવવું અને તે પાનું પાછું મૂકે તેના
ખેલાં જાણને ફેરવી નાંખવી. પાનું પાછું લીધા પ-
છી જાણને ગમે તેટલી ચીપો પણ તે પસંદ કાઢે-
છે પાનું જેવું તમારા હાથને લાગશે કે તમે ત્યાંથી-
જ પાના કાપશો. જમણા હાથની બીજી આંગળી
અને અંગુઠાની વચ્ચે પાનાને સીધા રાખીને તમે એ
ખેલ જૂદીજૂદી રીતે કરી શકો, અને પછી જાણને ક-

હવું કે મેહરબાની કરીને કહોકે “એક, દો, ત્રીન !”
 “ત્રીન એ” શબ્દ બોલેતાંજ પેલા પસંદ કીધેલાં પા-
 નાં શીવાય સઘળાં નાંખી દો; જ્યારે તમે બીજા
 પાના ઉપરથી દુઆશુ ઓછું કરો ત્યારે પેલું પસંદ
 કીધેલું પાનું તેની બહાર નીકળી આવેલી કારણથી
 ચટકી રહેશે. એ પસંદ કીધેલા પાનાને તમારે સા-
 રી અસર કારક રીતે નીચે પ્રમાણે જાહેર કરવું:—

ખૂલી રીતે એક પાનું ખેંચીને બીજાને એવી
 રીતે ઉઘાડો કે જ્યારે તે પાનાને પાછું મૂકીએ ત્યારે
 લાંબા પાનાની તળેજ આવે. (આ દાખલામાં લાંબુ
 પાનું તે ખરેખર તે પોહોળુંજ હોવું જોઈએ,
 અગરજો લાંબુ પાનું એ નામ ઉપર કહી ગયા તે-
 પ્રમાણે ખંતે જાતના પોહોળાં અને લાંબા પાનાને
 લાંબુ પડેછે.) હવે બાજીને ખૂબ ચીપી નાંખશે તો
 પણ પેલા બે કદી જૂદા પડશે નહીં કારણ કે લાંબુ
 પાનું જરા વધારે પોહોળું છે તેથી તેની નીચેનું પાનું
 તેના તળે ઢંકાયલું રહેશે અને તેથી કરીને તે પાનાને
 બદલાય જવાનો થોડો સંભવ રહેછે. પાના ચીપ્યાં પ-
 છી જો, તે લાંબુ પાનું બાજીમાં જોઈએ તેટલું ઉંચું
 નહીં હોય તો તેને તેમ લાવવાને તમારે પાનાને કાપવાં.

પાનાને ટેબલની ઉપર ત્રણ ચાર તમ્બુ ઉંચા બ
 રાખર સપાટ ઉંઘા રાખીને પકડો તે એવી રીતે કે
 અંગુઠો તેની એક બાજુપર આવે તે આંગળીઓ
 બીજી બાજુ પર આવે; પછી તમારે કહેવું કે
 “ બાનુ અને ગૃહસ્થો, હું પાનાની પાંચ પાંચ, સાત
 સાતની ઢગલીઓને ટેબલ પર પાડતો જાઉં છું અને
 જ્યારે તમે મને અટકવાનું કહેશો ત્યારે હું પાડતા
 બંધ કરીશ. ” એતો દેખાઈતું છે કે જ્યારે હું એક
 બે ઢગલી પાડું ત્યારે અથવાતો સાત આઠ ઢગલી
 પાડું ત્યારે તમારે મને બંધ કરવાને કહેવું; પણ
 ગમેતેમ થશે તોપણ પેલું ખેંચેલું પાનુ કે જેને હ-
 મણાં બાજુમાં સારી પેઠે ચીપી નાંખતાં તમે જોયું
 છે તે છેલ્લી ઢગલીના મથાળા ઉપર આવશે. હવે
 તમે પાંચ પાંચ, છ છ, પાનાને ટેબલના જૂદાજૂદા
 ભાગ ઉપર પાડતા જાઓ. જ્યારે જોનારાઓ “બં-
 ધ કરો ” એમ કહે ત્યારે પેલા લાંબા પાનાની ની-
 ચેના તમામ પાનાને પડવા દેવા; એ લાંબુ પાનું
 બીજા પાનાથી જરા વધારે પોહોળું છે તેથી એક
 સેહેજ દબાણથી તે અટકી રહેશે, પેલું પસંદ કી-
 નેલું પાનું લાંબા પાનાની નીચે હતું તે હમણાં છે-

હી દમણીનાં મથાળા ઉપર છે. હવે જોનારાઓને પૂછો કે “ તમારામાંથી કોણે પાનું ખેંચ્યું હતું ? ” પછી તમારી જાદુઘ હાકડી મથાળાના પાનાને અડકાડીને અને ત્રણ વખત ઉતારીને તે પાનું બતાવીને પૂછો કે “ એજ કે સાહેબ ” !

પૂતળાંઓને ફક્ત હાથ અડકાડીને પારખવા વિશે.

આ ખેલમાં પૂતળાંઓને અગાડીથી નીચે પ્રમાણે તૈયાર કરી રાખવાં પડેછે:—દરેક પૂતળાને જૂદું જૂદું લો અને ધારવાળા ચપ્પુને જરા આડો રાખીને (એટલે ૪૫ ડીગ્રીના ખૂણાની પેઠે ચપ્પુના પાનાને આડું રાખીને) પાનાની ઉભી કોરણ ઉપર ડાબી બાજુથી જમણી તરફ સેહેજ ખાંચ પાડો. પાનાની કોરણને ઉથલાવતી વખતે આ માલમ પડશે, અને દરેક બાજુ ઉપર ઘણીજ બારીક ખાંચ રહેશે તે દેખાશે તો નહીં પણ જો હાથ લગાડશે તો તરત માલમ પડશે. પાનાની સામેની બાજુ ઉપર પણ એજ પ્રમાણે કરો, અને તેમને બાજુમાં બેળી નાંખો કે ખેલ કરવાને તૈયાર થયા. કોઈ પાસે પાનાને

ચીપાવો. જ્યારે તે પાનાની બાજીને પાછી તમારા હાથમાં આપે ત્યારે ક્યાંતો તમે તેને તમારા માથા આગળ ધરીને એક પછી એક પાના બતાવીને, પાનાને બોલાવો કે “એ પૂતળા ઇદર આવ, ઇદર આવ; અથવા સાદા પાના ઇદર આવ ઇદર આવ; અથવા તો પાનાને એવી રીતે વેંટેચોકે એક ઢગલીમાં બધા પૂતળાં ભેગા થાય અને બીજીમાં બધા સાદા થાય. વળી પાછા પાનાને ચીપી નંખાવો અને જાણે તમે આંખે પાટા બાંધીને બેઠા હો તેવી સહેલાઈથી વારંવાર એ બેલ કર્યા કરશો. હવે તમારે જોનારાઓને તો એમજ સમજાવવું કે એમાંતો કાંઈ હીસાબની ગણતરી આવેછે. અથવાતો ખરેખર ન સમજાવતાં કાંઈ જુદુંજ સમજાવવું સઘળા બેલમાં આ શીખામણ ખરેખર થોડી અથવા બહુ લાગુ પડેછે.

જ્યારે કોઈ પણ બેલ તમે હીસાબની ગણતરી ઉપરથી કરતા હો ત્યારે તમારે લોકોને એમ સમજાવવું કે એતો કાંઈ જુદીજ હાથ ચાલાકીથી થયો છે. વળી તમારે બેલ કરવામાં જુદી જુદી રીતો વાપરવી. જેમ કે એક યુક્તિમાં જો હાથ ચાલાકી

વાપરી હોય તો બીજામાં હીસાગતી ગણતરી અને ત્રીજામાં કાંઈ ખાસ અગાડીથી બનાવી રાખેલી રીત વાપરવી.

ચાર પાનાને બદલી નાંખવા તે એવી રીતે કે અઠાની દુરીએ થઈ જાય અને કાળાના રાતા થઈ જાય તે વિશે.

આ ખેલ કરવાને ત્રણ પાના અગાડીથી તૈયાર કરી રાખવા પડે છે. પાનાની ઉધી બાજુનો જે સારા ધારણુ પાનાથી રમતા હો તેના જેવીજ બેઠએ.

ત્રણ પાનાને છાનામાનાં બાજુની તળીએ મૂકી છાંડો. પછી તમારે બેનાર.એને કહેવું કે “આજ હું ચાર અઠા અને ચોકડીની દુરીનો એક સારો ખેલ કરીશ.” હવે બાજુને તમારા હાથમાં લો અને ખરેખરા ચાર અઠાને વીણી કાઢીને તેમને તપાસવાને આપો. તેઓ તે પાનાને તપાસે એટલામાં તમે પેલા તૈયાર કરી રાખેલા ત્રણ પાના જે તળીએ મૂકેલા છે તેની અને બાકીના પાનાની વચ્ચે ડાબા હાથની ટચલી આંગળી રાખો. જ્યારે અઠા પાછા આપોકે બાજુના મથાળા ઉપર બેઠરકારપણાથી મૂ-

ક્રા (પણ એટલીતો સંભાળ રાખવી કે પેલો ધુલે-
વરનો અડો સૌથી ઉપર આવે.) હવે ચોકડીની દુરી
તપાસવાને આપો. આ પાનું તપાસાય એટલામાં
પેલા ત્રણ પાનાને ઉપર લાવવાને ચોકડીને હાથ
ચાલામીથી સંરેવા. ચોકડીની દુરી પાછી આપે કે
તેને ટેબલપર મૂકા; અને મથાળાના ચાર પાના કે
જે પેલા તૈયાર કીધેલા ત્રણ અને ધુલેવરનો અડો
છે તેને પાંખાની માજક ફેલાંવા તો ચાર અડા દેખાશે.

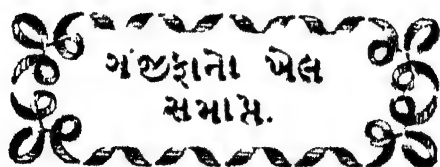
ધુલેવરનો અડોજ ફક્ત પૂરેપૂરો દેખાયછે કારણકે
બીજા દરેકનો અડધો ભાગ તેની પાછળના પાનાથી
લકાઈ જાયછે. હવે જોનારાઓ તો એ પાનાને સા-
ધારણ ચાર અડાકે જેને તેઓએ હમણાં તપાસ્યા
હતા તેજ ધારે છે. ધુલેવરના અડાની જગ્યાએ
ચોકડીની દુરી મૂકા અને એ ધુલેવરને ટેબલપર મૂ-
કા પાનાને બધ કરો અને પાછા ફેલાવો; પણ આ
તખને તો તેઓની સામેના છેડા બાહ્ય દેખીતા રા-
ખો, તો દેખાશે. પાછી ચોકડીની દુરીની જગ્યાએ
ધુલેવરનો અડો મૂકા, અને લાલ બદામની ધારેલી
અથવા દેખીતી દુરીને ફરવી નાંખો. આ તમે સેકે
લથી કરી શકશો અને ટીકા કરીને કહેવુંકે “આરે

કોઈ કાળી ચીજને અડકવું નેહ્યં; મારા ૩-
ગલાની બાંહે ચાલશે. હું દરેક પાનું તેને અડકાડીને
પેહેલાની માફક પાછું મૂકું છું, એટલે સઘળા પાન
કાળા થઈ જશે. સઘળા પાના દેખાયછે વળી પાછું
પુલેવરના અડાને બદલે ચેકડીની દુરીતો; કોઈ લાલ
ચીજને પાનાને અડકાડીને પાછા ફેરવી નાંખો. અ
ને પાનાને ફેલાવો તો સઘળા લાલમ લાલ દેખાશે.

એકવાર ફરીથી ચોકડીની દુરીને બદલે પુલેવર-
નો અડો લો અને ચારે પાનાને બાજુમાં પાછાં મૂકી
દો. તૈયાર કીધેલા લણ પાનાને તળીએ લઈ જવાને
અને ખરેખરા અડાને મથાળા ઉપર રહેવા દેવાને
હાથ ચાલાકાથી પાનાની ચોકડીને સેરવો.

હમે તમને પાના ફેરવવાની એક કરતાં વધારે
વખત સુચના આપી ગયા છીએ, અને વળી એ કા
મ (પાના કેમ ફેરવવા તે) સફાઈબંધ અને કોઈને
શક ન જાય તેમ કરતાં તમારે જાણવું એ સાફ છે.
કાળા હાથમાં પાનાને પંખાની માફક એવી રીતે ઝા-
લોકે પાનાની ઉંધી બાજુ તરફ આંગળીઓને ચત્તી
તરફ અંગુઠો આવે. જોનારાઓને પાના બતાવ્યા પ
છી, તેની ચત્તી બાજુ તમારા તરફ લાવો અને જ-

મણી દાથના અંગુડા અને આંગળાવતી પંખાને બંધ કરો; પછી તેને ઉપરના છેડા આગળથી પકડીને ટેબલ પર ઉંધા મૂકો. તેઓના નીચલો છેડો તમારાથી દુર જશે અને જ્યારે તમે પાનાને (બદલેલા) લે.કોને બતાવવા માંગો ત્યારે તમારે તેને ફક્ત ઉભા ફેરવવા (એટલે ઉપલો છેડો નીચે આવે તે નીચલો ઉપર જાય.) અને જે છેડા હમણા તમારી તરફ છે તે તરફથી ઉચકી લેવા. આ નાની યુક્તિ, કે જેનું વર્ણન કરવું એ જરા અઘરું છે, તે પશુ મહાવરો કરવામાં એ ઘણી સારી છે; તેનો સંભાળથી અભ્યાસ કરવો જોઈએ. કારણ કે એવી જાતની બીજી દાથ ક્રિયામાં યુક્તિની અભિદ્યા ઘણાજ આધાર રાખે છે.

પ્રકરણ ૬ ઠું.

સમશા સંગ્રહ.

છપો.

મુકતા જેવો વરણ, અધિક અવનીમા પડિયો,
કો જાણે કેહનો, કંથ મારાને જડિયો;
સોંપ્યો મારે હાથ, તેહ ભોજનમાં ભળિયો,
હરી ગયો કાઠ ચોર, ગ્રાહ નર નારે ગળિયો.
કોટી ઉપાય કે યતની, લખ માણસે ન લીજીયે,
શામળ કહે શોધ્યો નવ મળે, તો ઉત્તરશો દીજીયે. ૧

ઉત્તર—વરસાદનો “કરો”

સમશા ૨ જી.

ચાંદ ચરણ પ્રત્યક્ષ, આપ ચાલેછે આડે,
બાર હાથ બળવંત, પાય મસ્તક થિર ઠાડે;
આબૂપણ ઓપંત, રાજદારે તે રહે છે,
નારિ જાતિ નવરંગ, વપૂપર બાર વહે છે;
તે પુણ્ય વિના ન પમાય દશ, પંદર હજાર નામછે;
શામળ કહેછે શોધી જીઓ, સાને રૂદ્યે રામ છે. ૨

“ઉત્તર—પાલખી.”

સમશા ૩ જી.

અચરજ મોટું એક, સાંભળ્યું છે સૌ કરણે;
જતાં હતાં જસવંત, તોલવાળાં જણ ત્રણે;
શટ પગ ને ખટ હાથ, નેત્ર જે દૈવત દેખે;
જે ચરણે ચાલંત, લાખ લક્ષણથી લેખે;
તે કાનને નામે નામ છે, સત્યવાદિ શોસિત સદા;
શામળ કહેછે શોધી જુઓ, ફડ ખોલ નવ કહુ કદા. ૩

ઉત્તર—માયાપતી કાવડવાળો “શ્રવણ”

સમશા ૪ થી.

નહીં વ્રક્ષ નહિ વેલ, નહી પાને નહિ ટુલે;
નહી ખીજ નહિ નેત્ર*, કહે કણ અતી અમુલ્યે,
ગુણ જશ અપરમપાર, દેશ બાધામાં દીડો,
બાજનમાં તે મળે, મનુષ્ય લાગે મીડો;
મોંઘો ગુણ તો મોતી થકી, સોંધામાં સોંધો સદા,
શામળભટ કહે શોધી જુઓ, કોઈએ નવ તજીયો કદા. ૪

ઉત્તર—મીઠું અથવા લવણ.

બૂલાવા સાર નરજાતિમાં કહ્યું.

સમશા ૫ મી.

બાળાને જે મૂખ, એક ઉપર એક હેઠું,
 ઉપર પાતળી છેક, કેડથી પહોળું પીઠું,
 તમે મુખ્યમાં જીભ, તેહ બોલાવી બોલો;
 હાવાતાં હાલંત, તેહ ડોલાવી ડોલો;
 અંધર મંદિર રહે છે અધિક, ગુણવંતા જનને ગમે;
 શામળ કહે છે તે જિયરે, જગત લોક ત્યારે નમે. ૫
 ઉત્તર—“ ઘંટા ”

સમશા ૬ ઠી.

દિઠી નરિ એક નીચ, જુઓ કહું ચરિત્ર જેનાં;
 અંગે ઊજવળ આપ, બાપ મા કાળાં તેનાં;
 નહીં હાથ નહિ પાગ, કુલક્ષણ તેની કાયા;
 મુખ નાસા છે નેત્ર, નહીં મમતા નહિ માયા;
 નહિ પશુખતિ નહિ માનવી, જીવ નહીં દીસે જદા;
 શામળ કહે સુમુખ સુલક્ષણો, તે શોધી જોશે તદા. ૬
 ઉત્તર—સર્પની કાંચળી.

સમશા ૭ મી.

રથ છે એક સમર્થ, અંતરિક્ષે એ ચાસે;
 અહ્યા નામે નામ મંદિરે તેને મહાસે;

† પ્રવ્રતપતી,

અપરમપાર અપાર, પ્રજા પેદા ને થાય;
 વેંકે અગ્નિ આંચ, માર ઝાઝેરો ખાય;
 આવે અમુલ્ય એ અર્થમાં, અલ્પ મૂલ મારે મળે,
 શામળા કહેછે શોધી જુઓ, કંવ રૂડા તેતો કળે. ૭

ઉત્તર—કુંભારનું ચાક.

સમશા ૮ મી.

નીચ ઘેર એક નાર, દેશ બાધામાં દાખે;
 મુખમાં મોટી જીભ રીઝથી બહારે રાખે;
 નહી હાથ નહિ પાગ, શીર વિણ મુખથી બોલે.
 ફરે છત્ર તે શીશ, જમે કણુ અધિક અતોલે,
 તે ધરધણિ ગીતો ગાય છે, પતિત નર પુઠે ફરે;
 શામળા કહે એહું એહનું, મોટા જન મસ્તક ધરે. ૮

ઉત્તર—ધાણી.

સમશા ૯ મી.

ચાતુર નર તું ચેત, એક અચરત મેં દીહું;
 સુંદર રૂપ સ્વરૂપ, અધિક અમૃતપેં મીહું;
 કાયા ઉપર હાડ, હાડપર વાળ ભણી ને;
 વાળ ઉપર છે રૂધિર, રૂધિરપર માંસ ગણી ને.

તે માંસ ઉપર તો ખાત્ર છે, વાળ ખાત્ર ઉપર નથી;
મસ્તક વિણ મુખ અમૃત ઝરે, કવિ શામળ કહેછે કથી.૯

ઉત્તર—કેરી.

સમશ્લ ૧૦ મી.

પુરુષ એક પરચંડ, અધર ટેકણ પર રાચે;
ઉપર ઉભા બે નરો, જેમ નચવે તેમ નાચે;
જેવો જેહી મધ, જોર ઝાઝેથી ઝૂઝે;
બોલ બોલે બળવંત, ઘરા બાધી ત્યાં ધૂજે,
પાણીનો તે પીતો નથી. અન્ન અલેખે ખાયછે;
નિયરણ તેહને ચાંચ છે, જુડ તેનું સઉ ચહાયછે. ૧૦

ઉત્તર—પુંઆ ખાંડવાની ઢીંકણી

સમશ્લ ૧૧ મી.

બર્ધુ નારિમાં નીર, પુરુષ પીવા પરવરિયો;
બે નારિયે બગિછ, તેહને બંધન કરિયો;
ત્યાં ઉભા બે નાર, જેમ નચવે તેમ નાચે;
શુભ કુળ વાંશ, રિદ્ધિ રૂઢીથી રાચે;
ધરભાતિ રાગ પૂરણ ખરો, ગુણ રૂડો એ ગાયછે;
સામળ કહે શ્રીમંત ઘેર નર, નારી જરૂર જાય છે ૧૧.

ઉત્તર—વલોણું.

સમશા ૧૨ મી.

વર્તુળ વત આકાર, છત્ર જેવી છત છાજે;
 શત્રુ સરખાં સાળ, બામની દેખી બાજે;
 આબૂપણુ ઓપત, ફૂલ બરિયાં બલિ ભાતે;
 મોઢી અધિક અમૂલ્ય, જસે જોરાવર ગતે;
 સુરામાંહે સુરી ધણી, સહયી આગળ સંચરે;
 અરિ ગંજન તન રક્ષણુ કરે, અર્થ કવી શામળ કરે. ૧૦

ઉત્તર—દાત

સમશા ૧૩ મી.

હૃતમ નિરામી નાર, હાથ પગ શીશ ન સંગે;
 પેટ ઉપરે પુરૂષ, રમાડે રાજસ રંગે;
 દોઝમણુ છે કંથ, દોડ કરાવે કન્યા;
 જુએ સહકો જગત, કહે નહિ દોષ અન્યા;
 પ્રેમદા બીજ એક પાસ છે, જેમ રમાડે તેમ રમે;
 તે કંથ કવણુ કામનિ કવણુ, જગત જૂઠું જેની જમે. ૧૩

ઉત્તર—દાળ વાટવાની નિસા.

સમશા ૧૪ મી.

મંદિર એકમાં માન્ય, ખેડાં નર નારી નેહે;
 લપાઈ ગયાં લુટપદ, થયાં ખે જલ્યુ એકે દેહે;

ખવરાવ્યું તે ખાય, નીરમાં ચાંચ ન ઘાવે;
 શરીર માંહે સાવ, ચઢાવે તેમ તે ચાલે;
 જે ભક્ષ કરે તે ભામની, તેનું દગ્યું સડે ખાખે
 શામળ કહે રાગ શોહામણા, તે બાલતાં ધાયછે. ૧૪
 કિતર—વંટી.

સમશા ૧૫ મી.

જીભ એક મુખ હોય, નેત્ર તો ત્રણ બળીંગ,
 ખટ ચરણે દો લાથ, ગુણ તેહના ગણીંગ,
 વંસ એક પાતાળ, એક આકાશ લાલીંગ;
 એક કિચ એક નીચ, કૃત્ય તેહનાં કહીંગ;
 એક તો બાણેછે જળ તરણ, એક ભારતિ અદકી ભંગ;
 અક્ષલવંતા હ્યો ઓળખી, ગુણ તો કવિશામળ ગણે ૧૫
 કિતર—દેડકા કિપર અસ્વારી કરનાર શુક્રાચાર્ય.

સમશા ૧૬ મી.

મગ્તક પાણી મુખ, દિહો એક તેનો ડંમર;
 મુંદાળોજ સમર્થ, હસ્તિ નહિ કાળો બંમર;
 એકપા પોટું પુચ્છ, લાંબિ એકપા ચોટી;
 મેહ સમોવડ માન્ય, મૂળ મરગ્ગદા મોટી;
 આહાર અન્ન ઓપે નહીં, પેટ રામણ પાણી પિયે;
 શામળ કહે વરત ઘણાં કરે, કહો તેહ કારણ કિયે ૧૬
 કિતર—મુંદીઓ કાસ.

સમશા ૧૭ મી.

ચતુર ચેત મુખ ચાર, નહિ બ્રહ્મા બ્રહ્માણી;
 મભારૂ વહંત, નહીં રૂદ્રે રૂદ્રાણી;
 જેવો જશવંત, નહિંજ નવાણુ નવાણી;
 જેવન શોભે સાથ, નહિં રાગ કે રાણી;
 એ અકલવંત અંતર ધરે, વાર વાર શું વખાણિયે.
 સમશા કવિ શામળબટ તણી જાણુનો જસવંત જાણિયે.

કિતર—પાણી બરવાની પખાલ.

સમશા ૧૮ મી.

કોટી રત્ન સમાન, ફુલ ફળ સફળે ફળિયો;
 કોરે કથિરનું કનક, તેલથી બહુ ગુણ બળિયો;
 દાર્ગાશશમ વૃષ વેલ, બાર અષ્ટાદશ બારી;
 અમૃત રણ *સહકાર, તેથી શુભ શોભા સારી;
 જાગળ રાખણ મહિ લોકની, ચાંદ દેવ ને દાનવી;
 શામળ કોંછે શાંતી જુઓ, મહાસુખ દેવણુ માનવી
 કિતર—કપાસ.

સમશા ૧૯ મી.

કિંચે શીશ એક નાર, દેવ દેવાંશી દીડી;
 પદે વેદ પુરાણ, અધિક અમૃતપેં મીઠી;

* આંખો.

શુભ સપૂત સંતાન, તોવવંતાં છે ત્રણે;
 વિશ્વ વિશેષ વખાણુ, વેદ સરખા પણ વણે;
 શત સતસ્ર દુઃખ પોતે સહે, પરમારથ પોતે કથી;
 શામળ કહેછે સંસારમાં, (તે) નારિ સમો કો નર નથી;
 ઉત્તર—શેલડી.

સમશા ૨૦ મી.

સુંકે કાઠ ફળ લાગ, તેહની શોભા ન્યારી;
 ત્રણ અક્ષરમાં તોલ, નામ કહેતામાં નારી;
 ચંચળ લોચન ચાર, બહુ જન કહેછે બૂડી,
 શૂર વીરની સાથ, રહી દીસેછે રૂડી;
 તેના ફળમાંહી ઝેરછે, ચંચળ લોકો ચલાયછે;
 શામળ તે ફળ આરોગતાં, જન જમપુરમાં જાયછે. ૨૦
 ઉત્તર—બરછી.

સમશા ૨૧ મી.

પાંખાળો પરતાપિ, નહીં પાંખીમાં પૂરો;
 ધંધ મચે ત્યાં ધાય, નહીં સામદ કે શૂરો;
 માજતો ગાંભીર, મહીમા કોય ન માંણે;
 છે પાતળિઓ છેલ, જુઓ તે સિંહ ન જાણે;
 લાડકાચો રહે લડક ઘેર, જુલમી જમકિંકર જશે;
 શામળ કહેછે શોધી જુઓ, કહો અર્થ એ તો કશે. ૨૧
 ઉત્તર—તીર.

સમશા ૨૨ મી.

લાંબડ પુચ્છ લખાય, નહીં વાંદર ફૂકરિઓ;
રાતી માંજર શીશ, નહીં માંકડ ફૂકડિયો;
અતિશે ઝેરી અંગ, નહિ પિંછી નહિ સાપે;
વરસાળે વાઘાંત, તરુણ તન થાયે તાપે;
વનને વરતીમાં વસે, તોલ કાંઈ તેનો નથી;
કહેછે જે સમજશે, કહું ડાહ્યા તેને કથી. ૨૨

ઉત્તર—કાચડા.

સમશા ૨૩ મી.

નારી એક અનૂપ, સદા શોભંતી સહેલી;
જે અક્ષરમાં નામ, મૂઢ રૂઢ્યામાં મેલી.
હંદર વચ્ચે એક સિંગ, એક આંખે દિલ દેખે;
પવિત્ર સંગ પોસાય, ડાહિ દુનિયાં પુર પેખે;
જળ પાન કરે તે મુખ થકી, સિંગ સહિત આંખે ઝરે;
શામળ કહેછે શોભે તહાં જ્યાં વર ને કન્યા વરે. ૨૩

ઉત્તર—ઝારી.

સમશા ૨૪ મી.

છેત્ર કુદતો છેક, એક કહે એતો ધોરી;
નથી શિંગ તે શીશ, તાહારે તે તે તોરી,
પીઠે નથી પત્રાણુ, ત્યારે તે મેડકડ માણે;

નથિ રહેતો તે નીર, ત્યારે તે શશલો જાણે.
શશનાને તો પગ ચારછે, એ પગ વોણો પરવરે;
શામળ કહે અર્થ સહેલ છે, રૂડા જન રૂઢ્યે ધરે. ૨૪

ઉત્તર—ચાંચડ.

સમશા ૨૫ મી.

પુન્ય સુપાત્ર પવિત્ર, કૂળ તેવાની કન્યા;
પિતા પરાજ્ય કર્યો, એહ પણ મોટો અન્યા.
વરી વડાઉઆ સાથ, જાત રૂડો અતિ જાણી
ચડ્યું ન કાંઈ કલંક, વડા લોકોએ વખાણી
તે પિતા કવણુ નારી કવણુ, કવણુ વડાઉએ તે વરી;
કુળ કવણુ વિષે પેદા થઈ, શામળ કહે શોભીત સુંદરી. ૨૫

ઉત્તર—છાશ. દહીમાંથી થઈ અને દુધમાં મેળવાઈ

સમશા ૨૬ મી.

નહિ નર ને નહિ નાર, નપુંસક જેવું નામે;
કડકા અમૃત તુલ્ય, ઠરી રહેછે તે ઠામે.
નિર્મળ નીર ઝરંત, અનંત ગુણ અપરમ પારી;
દેવને દુર્લભ તેહ, સકળ ગુણ શોભા સારી.
છે તત્વ તેહ ત્રણુ લોકમાં ભાગ્યશાળી જન ભોગવે;
શામળ કહે તેથી નીપજે, જે જરૂં ગાંઠે જોગવે. ૨૬

ઉત્તર—કોળ શેલડી પીલવાનું.

સમશા ૨૭ મી.

જળ વચ્ચે જીવંત, નહીં મેડક નહિ મચ્છી;
 ચોદશ એ ચાલત, નહીં પશુ કે નહિ પક્ષી.
 અંતરીક્ષ એ ઉડંત, નહીં પવને નહિ પાણી;
 લક્ષ્મી લીલા લહેર, નહીં રાગ નહિ રાણી.
 તરણ તારણ એ તત્વ છે, જીવતાંને ઝાલે બહુ;
 તે પાર તારશે પલકમાં, શામળ કહે સમજો સહુ. ૨૭
 ઉત્તર—વહાણુ.

સમશા ૨૮ મી.

જન્મ્યાં બે એક જોગ, એક નપુંસક એક નારી;
 બે જણને સંતાન, અલેખે અપરમ પારી;
 નપુંસકનો પરિવાર, કશા કામે નવ આવે;
 મુલ મોઘે વેચાય, ભૂપ સધળાને ભાવે;
 બાળક જે બીજી બહેનનાં, અર્થ ધણો એથી સરે;
 શામસ કહેછે, સોંધાં સજી, કોડિ કોડિ કરતાં શરે. ૨૮
 ઉત્તર—સોનું અને માટી.

સશમા ૨૯ મી.

શામી એક શામળી, સરસ દીસે સોહંતી;
 ભમરાળી ભરપૂર, મરદ મોટા મોહંતી;
 વપુ કરણાગણિ વહે, વિશેષે શોભે વંકી;

દુશ્મન ગાંજન દાખ, સાર શેખિત સિંદલકી:
તે નારવડે શોભે નરો, નારિ વિના નર દામણા.
કહે શામળ અર્થ એનો કહે, ભલિભાતે લઉ ભામાણા.

ઉત્તર—મુંઝ.

સમશા ૩૦ મી.

ગિરિ શિખરે ગુણવંત, રૂપે રઠિયાળો રંગ;
ચંદ્ર જોડવાં ચિન્હ, અતીશે ઓપિત અંગ;
અનિલ ભખકને ભખે, સરસ શોભિત શુભ સાદે;
નૃત્ય ગતિ નવરગિ, વિવિધ પન્કારે વાદે;
તે ભોગ વંતેગ નથિ બનણુનો, લલિતાધી લાગે ગણા;
શામળ કહેછે સ્ત્રી સંગ વિણુ, પરીવાર છે તે તણો. ૩૦

ઉત્તર—મોર.

સમશા ૩૧ મી.

પાંખણિ એક પાંગળી, કોડ ઝાંઝેથી કહારે;
મોકલિએ ત્યાં જાય, આપ તેડાવી આવે;
ઉડે તે આકાશ, નહીં સમળી નહિ ગરજણુ;
સૂત્ર સાથ સોહંત, નહીં તે ડાહી દરજણુ;
ગાંજે તે ધોર ગંભીરતા, ધન ૫૩કે પારણુ;
શામળ કહે શાણા સમજળે, કવણુ નાર તે કારણુ. ૩૧

ઉત્તર—પડાઇ અથવા પતંગ.

સમશા ૩૨ મી.

પાંખો પુરૂષ જાંઘ, અંગ જનામ ધરેછે;
 ઘાટ દિસે પેટ, શિંગ એક શિશ સરેછે;
 સાત આંચે ચરતં, કોટિધા તલ કરેછે;
 આગક તેડયું ખાંડ, કામનો કામ કરેછે;
 કરિ જાણેછે તે કુદડી, ઘેર સ્વરે ગુણ ગાયછે;
 શામળ કહે તેના સંગથી; અમુલ મુલે વેચાયડે. ૩૨

ઉત્તર—હીરના રેંટીઆ મોટા.

સમશા ૩૩ મી.

અચરત એક અપાર, વપૂ જોનું વાંકડિયું
 નહીં હાથ નહિ પાય, દિસે નાળુક નાનડિયું;
 ઘણાં રૂપ બાહુ નામ, ઘણી બાબત મુખ બોલે;
 જાતિશ રામની હલ, દેશ વીદેશે ડોલે;
 બાલાવ્યું બોલે નાચ ઘેર, અમિર કિચને વશ કરે;
 શામળ સમશ્યા છે શોભતી, ધારક રૂડા મન ધરે. ૧

ઉત્તર—શરણાધ, કરણાટ, વગેરે વાગ્યાં.

સમશા ૩૪ મી.

નિરખી નાની નારિ, ઉજળી કાયા કાળી;
 ફડ કપટ કલંક, પડમાં પોલી પાળી;
 ચરણ લંબ બે માંહે, બેહુ જંઘામાં બેડી;

ચનમી નેર ચલંકાર, ટેક રાખાંતી ટેલી;
ભડ કૃપ ભામની ભોગવે, ભૂપતિ જન પાસે ભજે;
દુસ્મન જન તો દેખી ડરે, શામળ કહે શોભાસજે. ૨

ઉત્તર—કટારી.

સમશા ૩૫ મી.

શીશ વહોણી નારિ, મૂખ મોઢું સુખ માણે;
ભારિંગ કેરો ભક્ષઃ જમી તે ઝાઝો ગણે;
પલક ન રાખે પેટ, વણિ ઉઠે વણિ બેસે;
પાતળું સરખું પેટ, તેહ પૃથ્વીમાં પેમે;
વાંકા કઠોરને વશ કરે, બગીતાને બાળે બદ્ધ;
સમજ્યા કેંડે તો સહેલ છે, શામળ કહે શોધા સદ્. ૩

ઉત્તર—ધમણ.

સમશા ૩૬મી.

નલિ બાનૂ નક્ષત્ર, જાજવલ્યમાન ઝળકતી;
તે માર ખાય મહોકમપણે, જૂમ પાડિ બોલે બહ;
નાનાં મોઠાં નુર નારિયો, શામળ સાદ સુણે સદ્. ૪

ઉત્તર—ધડીઆળું.

નહીં હાથ નલિ પાગ, લાડ ઝાઝે લળકતી,
મહાલે મંદિર માંહી, આપતી આદી પહેરી;

નાસે થઈ નિર્માલ્ય વાદ કરતાં જન વેરી;
છે નારિ જત નિર્બળ નહી, કાળિ કરૂપ કાયા ઘટ્ટી;
શામળ કહે શાણા સમજશે, કહું ડાહ્યા તેને નકી. ૪

ઉત્તર—તરવાર.

સમશા ૩૭ મી.

આવ્યો સોદાગર એક, માલ લાખજો લાવ્યો,
ગરથ કમાયા કાજ, ભાખ્ય સઘળીને લાવ્યો
જ્ય હાથી સુખપાલ, લક્ષ્યા લેજે લેખ્યો;
જેને જેતુ કામ, બહુ દુનીયાયે દેખ્યો;
પણ તેજ ઘડી તેણે દિવસ, દિહો રવડનો રોકડો;
હુડી પુત્રી દીડી નહીં, નર પાસે નહિ દોડડો; ૫
ઉત્તર—જાખનાં અને હીકરાનાં રમકડાં કુટિ ગયા.

સમશા ૩૮ મી.

નહીં પુરૂષ નહિ નારિ, નપુંસક જેવું નામે;
ચંદ્ર જિંબ આકાર, નથી તે હામે હામે;
રાજદાર રહત, અંતરિક્ષ અને બાહ્યુ;
જ્યોતિષ વિદ્યા જાણુ, અહોનિશ શોભિત સાધ્યુ;
તે મારે ખાય મહોકમ પણે, બુમ પાતિ બોલે બહુ;
નાનાં મોટાં નર નારિયો, શામળ સાદ મુંણે સહુ. ૬

ઉત્તર—ઘડીઆળું.

સમશા ૩૯ મી.

એક નારિ સંસાર, મહાસુખ મોટમ માણી;
 બાર પુત્ર બળવંત, અકેક બળે રાણી;
 બારને સુત ચમ્યાર, આઠ આઠ પુત્રી એની;
 પુત્રીનો પરિવાર, શી કહું શોભા તેની;
 ચંચળ સુત તેને ચાર છે, તેહ સવાયા શેર છે;
 શામળ કહે છે શોધી જુઓ, મહીમા મોટા મેર છે. ૭

ઉત્તર—એક માણી અથવા કળશીના બાર મ-
 ભુ, દરએક મળની અધમાણી બે, દર એક મળના
 દસશેરા ૪, અને પાંચશેરીઓ ૮ દરએક પાંચશે-
 રીના સવાશેર ૪.

સમશા ૪૦ મી.

પુરુષ એક પરચંડ, ખરી તેને ખટ નારી;
 અકેકને બે પુત્ર, બળે સુંદરીઓ સારી;
 એક શ્વેત એક શામ, પુત્ર તેઓને ઝાઝા;
 પંદર પંદર પુત્રિ, પુત્ર પણ પંદર તાઝા;
 જે નામ તેહેનો નાશછે, દોષ્ટિ શાસ્ત્ર કહેછે કથી;
 શામળ એના પરિવારનો, નાશ દોષ્ટિ કહે નથી. ૮

ઉત્તર—એક સંવત્ રતી છ રતો, દર રતના
 બે માસ, દર માસની બે પખ, દર પખના પંદર
 દહાડા, તે પંદર રાત્રિઓ.

સમશા ૪૨ મી.

દાનવ દેવ મનુષ્ય, નદી પર્વત પુર પાડ,
 તરવર ભાર અઢાર, દિસે જડ ચૈતન જડા;
 જીવ જોનિ જળ જંતુ, જૂજવાં નામો જેનાં,
 કરોડ કરોડો લાખ, નામ શાં કહિએ તેનાં;
 શામળ સંખ્યા સંક્ષેપ છે, છેનો અધિક અમાપનાં,
 પડિત પૂરા તે પરખશે, બાળક બારે બાપનાં. ૯

ઉત્તર—બાર રાશિ ચક્રના ભ્રમણમાં સજી ઉ-
 પજેછે તે.

સમશા ૪૨ મી.

ખટ પુરષે એક નારિ, નારિ ત્રણે નર બાણું,
 સોળ નરે જે હોય, પરાક્રમી પુરષ પ્રમાણું;
 બે પુરષે એક પુરષ, ભાગ દ્વાદશને નામે,
 કરી વાયદો કંથ, ગયો ગુણવંતો ગામે;
 પાણ વીશ ઉપર તે વહિ ગયા, અડિ બેડીછે વાટમાં;
 શામળ કહેછે તે સુંદરી, અતિ દીડી ઉચાટમાં. ૧૦

ઉત્તર—છ ચોખ્ખાની એક રતી, ત્રણ રતીનો
 એક વાત્ર, સોળ વાલનો એક ગદીઆણો બે ગદી-
 આણાનો એક તોલો, એક તોલાના બાર માસા,
 માસા એટલે મહિના.

સમશા ૪૩ મી.

ચરણ ચાર બે શીશ, નથી તેને કર એકે,
 નથી પુંછ કે મુંછ, પેટ વિણ વાંસો નેકેઃ
 પુન્યવંતને પાસ, જરપણે તે જાએ;
 એકને દુઃખ દીસંત, એક મહામંગળ ગાયે;
 આદારે લેજો ઓળખી વેદના સઘળી વામશો;
 શામળ કહે શિવ પૂજન થઈ, એહ પદારથ પામશો. ૧૧
 ઉત્તર—ધોડીઞ.

કીમત કવિત. સંગ્રહ.

પહેલું.

કવિતા ગુણ કથન હમ રામ રીઝાવન કે,
 બાહ્યાનપે ચડે બાત મંગનેકું મેં ભયો.
 જોખનપે નવધા બાળા પનઘટપે ધસી જાત,
 ગમતી ગજરાજ હુકો જાકે શ્રીજમેં ભયો.
 નાકુનકી નથનીકો મોતી દંત અધુરનો,
 ડીધો કટાક્ષ ધાવ મેકૂ ચલનેકું ના દીયો.
 કહેત બાનીકસ મેં તો જાતે તે નીભાવાકાજ,
 તેરા તેનનકે પ્રભાવમે નીભાવ મેરે હો ગયો.

બીજું.

એક સમે પ્યારી, ચડી બેઠી અટારી,
 તા સમે કારી પીરી બદલી ઘેરાનીહે.
 બનમે ચક્રાર મોર, કાકીલા કરત સોર,
 કાયજકી કોક સુન મનમે ઉલસાનીહે.
 એકી રત એકી બરત, તે રેહી દેખે બીન પડે ન
 ચેન. ઘડી ઘડી પળ પળકુ દુશ્મનકુ હેરાનીહે.
 કહે તે હે કેશવલાલ. સુન હો સુગત બન,
 મીત્રનકો બીસારનો સો મોતકી નીશાનીહે.

ત્રીજું.

ગામ ગરાસ ધરા ધન ધામનું,
 ખોટનું દુઃખ ખરું પણ ખોટું;
 સંતતી હીન કુટુંબ કુસંપનું.
 છાતી તણું દુઃખ તે પણ છોટું,
 કરોડ રીપુ તણું કાણ ગણે;
 કદી રોગનું આતી ચડે દુઃખ ચોટયું.
 મેં મનમાં અનુમાન કર્યું દુઃખ,
 સર્જન વિયોગનું સર્વથી મોટું;

ચોથું.

તેરા રેંટીયા તોડું મેં છું કરે,

તેરા હાથ અંગુડીયા બાંકા બાળુગંધ;
નાકકા કુલ લટકતા હે.
તેરે પેટ દેખું ગખમલકે કુકડે,
અંગે સે અંગ ઝટકતા હે.
જરા હસકર ધુંધટ ખેલદે બાવરી,
બાવરા જીવ બટકતાહે.

પાંચમું.

દુરખે દુરખે દુર આ રંડી,
ક્યા હમસે બદન દીખલાવતી હે.
આસકકુમે ખેસક દીખા,
ક્યા હમસે તાન મીલાવતી હે.
હમ ઉસ્તાદકે ઉસ્તાદ તેરે,
ક્યા પ્રપંચકી ખાત બતાવતી હે.
કવિ પ્રેમ સાગર તો કહેત યું,
ક્યા હાથસે નાક કટાવતી હે.

છઠું.

કઠી ફેટ છોરનમે, બ્રહ્મી મરોરનમે,
શીશ પૈચ તોરનમે, અતી ઉર ઝાંચક.
મંદ મંદ હાસનમે, બરની બીલાસનમે,
આનન ઉજાસનમે, ચમ ચોધ છાયકે.

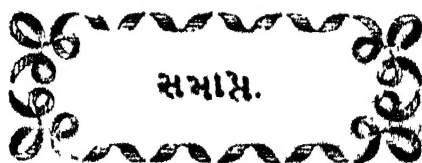
મોતીનકી માલનમે, સાસનકી સાલનમે,
 બ્રહ્મકી તાલનમે ચેટક લગાયકે.
 પ્રેમ બાણ દે ગયો, ન જાનીએ કીને ગયો,
 સો પંથી મન લે ગયો, ઝરખે દ્રગ લગાયકે.

સાતમું.

પ્રીતમકી કહાં ચલી, કહું બ્રહ્માન લલી,
 લાલનકી ગલીમેં તો લાખ ખેર જાઉં.
 મેને લીયા ચેહી નેમ, ઇસકુંરે કહાં લગ કરે બુરેલ
 મેંતો મરકે ચુડેલ હોકે લાલન લપટાઉં.

બેત.

કદી ચમનમે જાકે, ગભરાએ દીલ નહીં ઠેરાતા,
 જીવરકું જાઉં ઉધર જીગરકું ખાતા.
 ગજબ હે કેર હે ચારો સીતમ જુદાઈકા,
 ખુદા કીસીકું ના દીખાવે ગમ જુદાઈકા.

લીમડીના મહારાજશ્રીને અપાણ કરેલો.
 કીમત ચાર આના **સુંદર શ્રંગાર.** પાંદર આના

પાનાની યોગ્ય અને ચલીલા પત્નીને પુષ્ટી
 કરના મારે પ્રેમા નવજામતથી મનુષ્ય પાથી.
 ગંગા તેટલા કોનમાં આપના પીકા સ્ત્રીને પણ
 આ પલકના દાનને મેળવે રસના પ્રસાદથી
 આનામિત નથી શકાય છે.

પાલીનાજાના મહારાજશ્રીને અપાણ કરેલો.
 કીમત ચાર આના **રસિક દંડ.** પાંદર આના

માણુ, પાદ, ગેરાકુ ઉઠવું, કરકું કરવા
 નાવું છોવું, પહેરવું આદય, તેના શાસ્ત્રી
 લખમ શયન ગુલની રચના, સ્ત્રીના પુ-
 રાણી બેઠ, ઉઠ જતુમાં પ્રેમા પ્રકાશની આ આ
 નંદ આપે, તેના ગુણ અમંગુણ, સ્ત્રી સુંદર કે-
 મ કરવા, સ્ત્રી સંગ ત્યા પછી શુ શુ પ્રવ-
 પીંગેરે ગમ આપતના અપદ પુલાસો નીતિના
 ભગ ન થાય તેવી રીતે કાક શાસ્ત્રાની માદિ
 તી મેળવી તૈયાર કયુ છે.

વચનાર-માસ્તર નાનાલાલ મગનલાલની

કં. ૬૪ ગુસાપારખની પોળ અમદાવાદ.

